РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НАЦИОНАЛЕН ИНСПЕКТОРАТ ПО ОБРАЗОВАНИЕТО

ПЕТО ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ ХРИСТО БОТЕВ

Д О К Л А Д

от инспекция на Пето основно училище „Христо Ботев“, град Монтана, община Монтана, област Монтана

КОНТЕКСТ НА ИНСПЕКТИРАНЕТО

Докладът представя резултатите от проведената инспекция в периода 27.01 – 12.03.2026 г. в Пето основно училище „Христо Ботев“, град Монтана, община Монтана, област Монтана. Инспекцията се извърши на основание Заповед № РД-28-13/26.01.2026 г. на директора на Националния инспекторат по образованието и при спазване изискванията на Наредба № 18 от 9 септември 2021 г. за инспектирането на детските градини и училищата, критериите и индикаторите за инспектиране.

Инспектирани бяха три области: „Образователен процес“, „Управление“ и „Институционална среда“.

Инспектиращият екип е в състав: Росица Василева - главен инспектор в дирекция „Инспектиране“, ръководител; Биляна Тонева, външен инспектор, и Петя Панева, външен инспектор, – членове.

Портфолио на институцията

Име на институцията	Пето основно училище „Христо Ботев“
Код по НЕИСПУО	1201007
Вид на институцията	общинско
Финансира се от	община
Средищно училище	да
Директор	Лилия Петрова Ангелова
Адрес	ж. к. „Пъстрина“ ул. „Димитър Подвързачов“ №1
Електронна поща	info-1201007@edu.mon.bg
Интернет страница	https//petooumontana.com/
Брой групи/паралелки	13
Брой ученици в дневна форма на обучение	283
Брой ученици в различна от дневната форма на обучение	1 – в самостоятелна форма
Брой на учениците	13 – със специални образователни потребности 21 – с хронични заболявания 11 – в риск
Брой педагогически специалисти	31
Брой непедагогически персонал	8

Специфика на училището

Образователният процес в Пето основно училище „Христо Ботев“, гр. Монтана, се осъществява при едносменен режим като за всички ученици от I до IV клас е осигурена целодневна организация на учебния ден и са сформирани 7 групи. Училището осигурява училищен транспорт за 87 ученици от квартал Кошарник, както и селата Горно Церовене, Крàпчене, Липен, Стубел, Габровница, Благова и Сумер.

Влияние на външната среда за постигане целите на институцията

При извършване на инспектирането се отчита и влиянието на външната среда за постигане на целите на училището.

Характеристиката на външната среда е по-скоро неблагоприятна за развитието на Пето основно училище „Христо Ботев“, гр. Монтана. Наблюдава се намаляване на броя на учениците вследствие на демографски процеси и миграция, както и увеличаване на броя на учениците, които се отглеждат от роднини или в непълни семейства. Родителите са със среден коефициент на образователен статус на семейството 4.65 и в по-голямата си част са с положителна нагласа към училището. Средният коефициент на заетост на родителите е висок – 5.51.

Използвани методи, инструменти и осъществени дейности в периода на инспекцията

Инспектиращият екип проучи документи на електронната страница на училището. Поради технически проблем изискуемите документи не бяха качени в Електронната платформа за инспектиране (ЕПИ), в раздел „Документи“, но те са налични на интернет страницата на училището и техният анализ не бе възпрепятстван.

Екипът анализира резултатите от въпросници за участниците в образователния процес, като в самооценката на институцията са участвали: 158 ученици (99,37% от общия брой), 171 родители (60,32% от общия брой), 31 педагогически специалисти (100% от общия брой) и директорът. Броят на попълнените въпросници от ученици и родители отговаря на изискването за минимален брой участници.

Инспекторите осъществиха наблюдение на училището чрез обход на помещенията и наблюдение на цялостната институционална среда. Наблюдаваха пет учебни часа, както следва: човекът и обществото в III клас; човекът и природата в V клас; компютърно моделиране и ИТ в V клас; български език и литература в VI клас и математика в VII клас.

По време на същинския етап на инспекцията като представител на училището присъства ръководител направление „Информационни и комуникационни технологии“. Инспекторите проведоха четири структурирани срещи: с 12 представители на учениците, 12 представители на

родителите, 12 педагогически специалисти и с екипа за управление на институцията, в която участваха – директорът, заместник-директорът по учебна дейност и заместник-директорът по административно-стопанска дейност. От срещите се осигури набирането на достатъчно информация за оценяване на осъществяваните дейности в училището.

Инспектиращият екип изготви цялостна независима експертна оценка на качеството на образованието към момента на инспектиране, определи силните страни, насоките и препоръките за подобряване във всяка област за инспектиране, направи изводи и очерта възможностите за развитие на институцията.

Резултатите от инспекцията бяха обсъдени с директора на училището.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ИНСПЕКТИРАНЕТО

1. Оценки на областите за инспектиране

Оценките на всяка от областите за инспектиране са представени в таблица 1.

Таблица 1

Област за инспектиране	**Качествена оценка**
„Образователен процес“	*Добра (72,22 %)*
„Управление“	*Добра (61,36 %)*
„Институционална среда“	*Задоволителна (59,62 %)*

2. Оценки на критериите за инспектиране в област „Образователен процес“

Изпълнението на критериите за инспектиране в област „Образователен процес“ е представено в таблица 2.

Таблица 2

ОБЛАСТ „ОБРАЗОВАТЕЛЕН ПРОЦЕС“	
Критерии	**Постигнат брой точки спрямо максималния за всеки критерий**
1. Взаимодействие в процеса на обучение	15 точки/максимален брой точки 20
2. Компетентностен подход	13 точки/максимален брой точки 20
3. Ключови умения и нагласи за съвременния свят	9 точки/максимален брой точки 12
4. Приобщаващо образование	9 точки/максимален брой точки 12
5. Образователни резултати	6 точки/максимален брой точки 8

Резултати от въпросниците на участниците в образователния процес за област „Образователен процес“

В област „Образователен процес“ директорът поставя максимални оценки на изпълнението на всички индикатори. Педагогическите специалисти също оценяват с много добра степен изпълнението на тези индикатори с изключение на индикатора, измерващ общата подкрепа за личностно развитие на учениците, който получава 32% степен на изпълнение и незадоволителна оценка. Най-ниски са оценките на родителите и учениците за областта със степен на изпълнение съответно 66% и 76%, което е добра оценка. Критериите „Взаимодействие в процеса на обучение“ и „Ключови умения и нагласи за съвременния свят“ са най-силните им страни според учителите и са оценени със степен на изпълнение 94%. На всички индикатори учениците дават добра оценка (в диапазона между 69% и 80%), с изключение на индикатора за проследяването на напредъка на учениците, който се намира в долната граница на много добрата оценка (81%). Те преобладаващо посочват, че са запознати с критериите за оценяване, че те и родителите им получават своевременна обратна връзка от учителите си.

2.1. Силни страни, насоки и препоръки за подобрение

В област „Образователен процес“ Пето основно училище „Христо Ботев“, гр. Монтана, показва следните **силни страни**:

1. **Преподаване с фокус върху индивидуалността и потребностите на учениците**

В наблюдаваните пет учебни часа учителите използват разнообразни методи и средства на преподаване – беседа, дискусия и демонстрация, както и работа с електронни ресурси, образователни платформи, електронни учебници и интерактивни дисплеи. Прилагат се различни видове задачи като визуализиране на текстове, попълване на таблици, трансформиращи упражнения и творчески дейности. В часа по човекът и природата обучението е организирано чрез групова работа и изследователски подход. Учениците провеждат експеримент за установяване на замърсеността на въздуха с филтърна хартия, използват различни инструменти, работни листи и видеоматериали. Учителят успешно прилага диференциран подход, като предлага по-кратки задачи за ученици с по-бавен темп на работа и допълнителни предизвикателства за по-напредналите. В часа по компютърно моделиране и информационни технологии учениците работят с блоково (визуално) програмиране – създават и тестват код. Използват се съвременни и иновативни методи като визуално програмиране, моделиране и изследователски подход, подпомогнати от електронни ресурси и интерактивни инструменти. Реализират се и междупредметни връзки – например с математика и изобразително изкуство. В часовете по човекът и обществото, математика и български език и литература се използват

презентации от електронния учебник и фронтално решаване на задачи, което подпомага ясното представяне на учебното съдържание и включва значителна част от учениците в работата. Реализират се вътрешнопредметни и междупредметни връзки (например в часа по човекът и обществото), а учениците имат възможност да проследят и запишат решенията. В часа по човекът и обществото се прави и опит за работа с дигитално съдържание чрез готови модели от електронно четимия учебник и дигитален тест от Уча.се.

Всички учители създават спокойна и стимулираща атмосфера в класната стая, обясняват ясно и отчетливо и оказват постоянна подкрепа по време на самостоятелната работа. Те следят напредъка на учениците, дават насоки и насърчават учениците сами да откриват и коригират допуснатите грешки. По време на срещата учителите споделят и редица добри практики за активно включване на учениците – например дискусии за замърсяването, експерименти, мозъчна атака и работа с видеоматериали по природни науки; игрови подходи като „Ден и нощ“ и „Ток“ и проект „Питагорови гащи“ по математика; както и групова работа с текстове, драматизации и състезанието „Готови за НВО“ с участие на родители по български език и литература.

2. Управление на класа

В наблюдаваните учебни часове учителите осигуряват ефективно управление на класа, следят за спазването на правилата за поведение, осъществяват ефективна комуникация с учениците за постигане на планираните цели и създаване на позитивна атмосфера. Те насърчават добрите взаимоотношения. Във всички часове учениците проявяват самодисциплина. Учителите представят последователно задачите, обяснява какво се очаква и дават конкретни инструкции за всяка дейност, поддържат позитивна и уважителна атмосфера.

3. Обща подкрепа за личностно развитие на учениците

В училището се реализира последователна и ефективна обща подкрепа за личностно развитие. На 14 ученици, сред които ученици с обучителни затруднения, за ученици, допуснали значителен брой отсъствия, за ученици, с ниска мотивация за учене, пристигнали от чужбина и ученици, получили двойки за първи учебен срок, се предоставя обща подкрепа в рамките на 10 учебни часа по български език и литература, математика, история и цивилизации. За учебната 2024/2025 година са сформирани 10 групи, които обхващат 72 ученици от начален етапи 42 ученици от прогимназиален етап. Пет от групите са в приоритетните направления „Дигитална креативност“, „Природни науки“, „Математика“ и „Технологии“, като сред тях са „На „ти“ с математиката“ и „Занимателна математика“ за ученици от IV клас, „Предизвикателна математика“ за VII клас, клуб „В света на компютрите“ за V клас и „Немският език и

компютърните технологии“ за ученици от V–VII клас. Останалите пет групи обхващат направленията „Екология“, „Гражданско образование“ и „Спорт“, включително „Искам да бъда грамотен“, „Език и грамотност“, „Християнски ценности – традиции и обичаи“, „Доброволци за опазване на околната среда“ и „Приложно изкуство“. Тематичните области отразяват спецификата на училището, а всяка група реализира публична изява с участието на родители, ученици и учители. Резултатите от дейностите се проследяват регулярно, като заниманията се провеждат без привличане на външни специалисти.

Учениците получават различни награди и отличия за участие и постижения както в училищни, така и в национални състезания и конкурси. Те включват грамоти и медали от състезания и училищния крос, похвали и благодарствени писма за участия в училищни мероприятия, както и книги и грамоти за отличие при завършване на учебната година. Специални отличия се дават за изключителни постижения, като грамота за достойно представяне в „Европейско кенгуру“, а също така се връчват грамоти по повод празници като 24 май и 1 ноември

Кариерното ориентиране на учениците включва срещи с кариерен консултант от Центъра за кариерно развитие, екипи от пожарната служба и представители на други образователни институции. По изготвена програма, кариерният консултант влиза във всички класове и изнася лекции. Учителят по математика в училището е и кариерен консултант, и организира кариерни дни. Учениците имат възможност да се запознават с различните професии чрез разнообразни инициативи. В часа на класа учениците са изпълнявали задачи, свързани с предоставяне на професии и характерните за тях облекла. За по-малките ученици е организиран „Фестивал на професиите“, а за по-големите ученици редовно се провеждат беседи, насочени към кариерното ориентиране. Представители на различни училища също са представяли своите профили и специалности, като възможност за продължаващо образование.

Резултати от национално външно оценяване (НВО) за IV клас

Резултатите от НВО за IV клас през последните три учебни години показват стабилно ниво по български език и литература с леки колебания – от 65,51 точки (мн. добър 4,66) през 2022/2023 г., през значителен ръст до 72,48 точки (мн. добър 4,90) през 2023/2024 г., до леко спадане на 68,40 точки (мн. добър 4,87) през 2024/2025 г. По математика се наблюдава устойчива положителна тенденция в диапазона на добър – много добър: от 53,65 точки (добър 4,05) през 2022/2023 г. резултатите нарастват до 64,94 точки (мн. добър 4,55) през 2023/2024 г. и достигат 67,43 точки (мн. добър 4,67) през 2024/2025 г.

Определят се следните **насоки** за подобрение в област „Образователен процес“ при дейностите за:

- **Резултати от национално външно оценяване (НВО) за VII клас**

По български език и литература се наблюдава трайно понижение на средния резултат – от 56,08 точки през 2022/2023 г. до 48,79 точки през 2023/2024 г. и 42,82 точки през 2024/2025 г. По математика картината е по-колеблива, като средният резултат варира от 24,69 точки през 2022/2023 г., спада до 23,07 точки през 2023/2024 г., а през 2024/2025 г. се отчита минимално повишение до 26,09 точки.

- **Екипна работа на учениците**

На срещата учениците споделят за възлагане на екипна работа в часовете по музика, извличайки информация от източници да изготвят табло за стиловете в музиката. По човекът и природата учениците работят по проекти, разпределят си ролите, търсят информация, изготвят табла, представят резултатите си. В част от часовете (български език и литература, човек и общество и компютърно моделиране и информационни технологии) не е възложена и не е изпълнена екипна задача, а в часа по математика в VII клас екипната работа е планирана, но не се реализира.

- **Умения у учениците за самооценяване**

На срещата учениците споделят, че учителите често им задават въпроси относно постигнатия успех и удовлетвореността им от собствената работа. От наблюдаваните часове най-цялостно развити умения за самооценяване и самоусъвършенстване бяха демонстрирани в часа по човекът и природата, където се прилагат разнообразни инструменти (анкети, цветни картончета, екипна и взаимна оценка), насърчава се аргументирана преценка и се подпомага увереността на учениците за формиране на по-зряла рефлексивна култура. В часовете по математика и компютърно моделиране самооценката се реализира предимно устно и спонтанно, като учениците често изпитват затруднения при реална преценка на знанията си и не използват конкретни критерии или инструменти. По български език и литература се създават условия за осмисляне на пропуските и поставяне на лични цели, като самооценката се приема като средство за повишаване на отговорността и саморефлексията, макар и неформално. В презентирането на поставената задача за екипна работа, учениците си поставиха самооценка „много добра“ и бяха питани от учителката какво според тях е било необходимо да направят още, за да постигнат оценка „отличен“. Ученичка, която се колебаеше каква оценка да си даде, учителката подпомогна с въпроси относно нейното представяне в екипната работа, задачите в работните листове и

поощрена да бъде по-уверена в себе си. В часа по човекът и обществото самооценяване не се наблюдаваше.

- **Дигитална компетентност**

Дигиталните технологии са налични, но не се използват пълноценно и системно. В наблюдаваните учебни часове степента на работа с дигитално съдържание е различна. В часовете по компютърно програмиране и човек и природа учениците работят активно с дигитални ресурси, създават съдържание, програмират и презентират. Най-висока степен на самостоятелност и дигитална компетентност се отчита в часовете по компютърно моделиране и информационни технологии, където всички ученици работят индивидуално на компютри, създават и тестват алгоритми, коригират грешки и активно взаимодействат с дигиталната среда. В другите три учебни часа дигиталните технологии се използват предимно от учителите за визуализация на учебното съдържание, презентации и демонстрации. В часа по български език и литература само ограничен брой ученици работят с тях. По математика мултимедийната дъска се използва основно от учителя и от определени ученици, които излизат да решават задачите, докато останалите предимно наблюдават.

- **Инициативност и предприемчивост**

Изграждане на предприемаческа компетентност и практическа насоченост на обучението се осъществява в много ниска степен в наблюдаваните часовете. В часа по компютърно моделиране и информационни технологии учениците планираха действията си при създаване на алгоритъм, вземаха решения относно структурата на блоковете чрез тестване и коригиране на грешки, но липсваше насърчаване за представяне на собствени идеи. В часа по човекът и природата учениците демонстрираха инициативност чрез формулиране на лични ангажименти за намаляване на замърсяването и устойчиво поведение. В останалите наблюдавани часове не се установиха целенасочени дейности, които да развиват инициативност и предприемчивост.

Инспектиращият екип прави следните **препоръки** за изпълнение на насоките и за повишаване на качеството на образованието в област „Образователен процес“:

1. Директорът да възложи изготвяне на детайлен количествен и качествен анализ на резултатите от НВО в седми клас за последните 3 години, включващ сравнение по учебни години; сравнение по предмети; анализ по паралелки; съпоставка с резултатите на регионално и национално ниво; анализ на разпределението на оценките анализ на резултатите по отделни модули/компоненти, като педагогическият съвет предложи съвместни мерки между учителите за подобряване на образователните резултати.

2. Директорът и педагогическите специалисти да осъществят дейности за подкрепа на учениците в усвояването на българския книжовен език, за явяването им на национално външно оценяване по български език и литература и по математика в седми клас чрез консултации, организиране на пробни изпити по определените формáти, възлагане на домашна работа за самоподготовка и други с цел постигане на по-високи резултати.
3. Директорът да организира вътрешноквалификационни инициативи за споделяне на добри практики от учители, които прилагат и планират екипна работа в часовете си, например в учебния предмет човек и природа, към останалите преподаватели, за да реализират дейности за формиране и развиване на умения за работа в екип у учениците.
4. Учителите да планират и организират задачи, изискващи екипна работа в учебните часове; да запознаят учениците с правилата за работа в екип, разпределянето на ролите и отговорностите в екипа; да насърчават активността на учениците в екипната работа, като им предоставят възможност да представят по подходящ начин резултати от екипната си работа пред съучениците си.
5. Директорът и педагогическите специалисти да обсъдят и да изберат дейности и разнообразни техники, които учителите да прилагат в образователния процес за развитие на умения за самооценка, самокритичност и самоусъвършенстване у учениците като използват иновативни методи: таблици, чек листове, самооценъчни карти и др..
6. Учителите да поставят на учениците задачи за създаване на дигитално съдържание при изготвяне на текстове, презентации, таблици и др.
7. Учителите в учебните часове и в дейностите по интереси следва да планират и реализират дейности с практическа насоченост за планиране и управление на ресурси, които да развиват у учениците инициативност, увереност и предприемачески умения.

3. Оценки на критериите за инспектиране в област „Управление“

Изпълнението на критериите за инспектиране в област „Управление“ е представено в таблица 3.

Таблица 3

ОБЛАСТ „УПРАВЛЕНИЕ“	
Критерии	**Постигнат брой точки спрямо максималния за всеки критерий**
1. Стратегическо управление и лидерство	11 точки/максимален брой точки 16
2. Автономия на образователната институция	5 точки/максимален брой точки 8
3. Управление на човешките ресурси	6 точки/максимален брой точки 12

4. Управление на финансовите и информационно-технологичните ресурси	5 точки/максимален брой точки 8

Резултати от въпросниците на участниците в образователния процес за област „Управление“

Подобно на предходната област обобщените резултати за област „Управление“ от мненията на родители, ученици са формирани в границите на добрата оценка: 74% при родителите и 76% - учениците, докато директорът и педагогическите специалисти определят много добра оценка. Силно впечатление прави максималната оценка на директора (100%) за всички индикатори в тази област. За разлика от него учениците (67%) определят добра степен на изпълнение на индикатора за лидерство в училищната общност. Относно автономията на образователната институция добрата оценка на учениците (71%) значително се отдалечава от много добрата на педагогическите специалисти (99%).

3.1. Силни страни, насоки и препоръки за подобрение

В област „Управление“ Пето основно училище „Христо Ботев“, гр. Монтана, показва следните **силни страни**:

В област „Управление” инспектиращият екип установи следните силни страни:

1. **Управление на информационните и технологични ресурси**

В училището има изградена безжична интернет мрежа с три нива за достъп: В училището се използва електронни платформи като „Просвета“ и „Клет“, както и IZZI, „Уча.се“ и „Learning.apps“, MozaBook, Scratch, OpenBoard, GeoGebra, DuoLingo, Kahoot и др., а също и учебни материали, онлайн уроци и електронно оценяване. Закупени са голям брой устройства, мултимедийни проектори, интерактивни дъски, лаптопи, които са инсталирани във всички класни стаи. За комуникация се използват и групи в социалните мрежи. През 2025 г. са открити четири STEAM кабинета, които активно се използват в часовете по математика, компютърно моделиране, човек и природа, биология, химия. Наличен е 3D принтер за 3D моделиране и създаване на триизмерни обекти с приложението Tinkercad. В коментарите си към анкетата родителите изразяват положително мнение относно използването на информационно-технологични ресурси, като посочват, че мултимедиите и интерактивните дъски се използват активно в обучението. Отбелязва се, че електронните и мултимедийни ресурси правят уроците по-достъпни, по-интересни и стимулират мотивацията на учениците.

Определят се следните **насоки** за подобрение в област „Управление“ при дейностите за:

- **Стратегическо планиране и изпълнение**

Стратегията за развитието на училището (2023-2028 г.) съдържа SWOT анализ на вътрешните и външните фактори, визия, принципи, стратегически и специфични цели и приоритетни области. В документа се забелязват терминологични неточности, като използване на остаряла терминология (ОВП, УВП). Оперативни цели 7.4 и 8.2 се припокриват, което показва недостатъчна прецизност при формулирането. Планът за действие и финансиране към Стратегията е разработена за петгодишен период, но на първата страница на плана е посочено, че се отнася само за учебната 2025/2026 година. В документа са включени дейности със срокове за 2023, 2024 и 2025 г. или ежегодно, но липсват конкретни срокове за периода 2026–2028 г.

Отчетът за изпълнение на Стратегията за учебната 2024/2025г. съдържа информация за напредъка в образователния процес, мерките за обхват и задържане на учениците, както и дигитализацията на образованието. На страница 2 в документа е посочена цел „постигане на устойчивост/повишаване на резултатите на учениците, включително от национални външни оценявания и ДЗИ – на училищно ниво“. В същото време в училището не се обучават ученици, които се явяват на ДЗИ, поради което тази част от целта не е приложима. На среща с екипа управление се съобщава, че като резултат от изпълнението на стратегията през тази година е открит STEAM центърът. Обществеият съвет е запознат със стратегическите цели, но според представителите на родителите липсва ясна визия за тяхното реализиране и се разчита основно на добрите учители. Родителите не се чувстват ангажирани с изпълнението на дейностите.

- **Прилагане на принципа на автономия на образователната институция**

Учителите разполагат с автономия при избора на методи и средства за обучение по учебните предмети, но липсва управленски механизъм за проследяване и анализ на ефекта от тяхното прилагане върху резултатите на учениците. По отношение на избираемите учебни предмети се установява, че предложенията на педагогическите специалисти са съобразени основно с възможностите на училището, а в основния етап изборът на родителите е силно ориентиран към български език и математика с оглед подготовката за националното външно оценяване.

Правилникът за дейността на училището урежда частично спецификата на образователния процес. В раздел „II Органи на съуправление“ фигурира училищно настоятелство, а такова не функционира. Установява се неточна терминология, като „образователно-възпитателен“ процес и „неуважителни отсъствия“. Забелязват се копирани текстове от нормативната уредба, като в чл.136а, чл.136б и чл.177, където има препратки към членове и алинеи, които не съответстват с тези в правилника, а на Наредба 10 за организация не

дейностите в училищното образование. Наблюдават се и структурни и редакционни несъответствия – нелогична номерация на глави и раздели, различни шрифтове.

- **Управление на човешките ресурси**

Назначени са педагогически съветник и ресурсен учител, които осигуряват обща и допълнителна подкрепа. Педагогическият съветник подпомага също дейността на ученическия съвет. За настоящата учебна 2025/2026 г. училището не разполага с логопед. На срещата с родителите, бе споделено, че предходната учебна година е било изразено желание ученичка да посещава логопедични занимания, като от страна на училището е било съобщено, че няма свободни места, и родителите са били принудени да ползват частни логопедични услуги. Осигурено е 100% заместване на отсъстващи учители.

В Правилника за дейността на училището и Вътрешните правила за работната заплата (ВПРЗ) е регламентирано правото на учителите да получават награди и поощрения за своята работа. В Правилника (чл. 103) са изброени различни форми на награди, като книги, грамоти и парични суми, които се определят в съответствие с ВПРЗ. На срещата учителите споделят, че освен устни похвали и грамоти не са получавали други награди.

Сътрудничеството и професионалната комуникация се осъществява основно в екипите за ключови компетентности като се споделят добрите практики. Последните години един начален учител с дългогодишен опит е инициирал и провеждал открити уроци пред новоназначени учители и други колеги от начален етап, като отскоро официално е определен за наставник и ще получава възнаграждение за това.

Всички педагогически специалисти са участвали в обучение на тема „Работа с деца с аутизъм“, двама учители са участвали в тридневен курс за работа с родители на ученици със СОП, организиран от РУО – Монтана. Учителят по математика е участвал в уебинар за изследователския подход в обучението по математика. Осигурена е методическа подкрепа за новоназначени учители от РУО – Монтана, а придобитите знания се споделят чрез вътрешни квалификации. Проведените обучения частично съответстват със заложените стратегически и специфични цели в Стратегията на училището. В плана за квалификационната дейност се посочва приложение с утвърдени правила за организиране, провеждане и отчитане на педагогическите специалисти в предлаганите форми за повишаване на квалификацията, но такъв документ не е приложен към плана. Липсват доказателства правилата за организиране и провеждане на вътрешноинституционалната квалификация да са били съгласувани с Педагогическия съвет и утвърдени от директора на институцията. Не става ясно дали квалификациите подобряват резултатите на учениците, дали се правят проучвания, отчети или

анализи за ефекта от темите на обученията, както и дали директорът упражнява контрол по отношение на изпълнението на плана за квалификационната дейност.

- **Управление на финансовите ресурси**

Реализираните бюджетни средства в училището са насочени основно към съвременни дидактически материали и технологии. Закупени са 6 интерактивни дъски, 52 лаптопа, 5 компютъра и лабораторно оборудване, като са изразходвани общо 166 726 лв.

За подкрепа на учениците с обучителни затруднения са изразходвани 109 633 лв., като средствата са насочени към ресурсно подпомагане, работа с психолог и ресурсен учител, както и към обучения на педагогическите специалисти. В училището са реализирани различни дейности, които подкрепят равния достъп до образование и личностно развитие на учениците. Малка част от бюджета е отделена за подобряване на физическата среда в училището. Осигурени са допълнителни средства по няколко национални програми (НП), сред които НП „Без свободен час в училище“, НП „ИКТ в системата на предучилищното и училищното образование“, НП „Без агресия за сигурна образователна среда“, НП „България – образователни маршрути“ и НП „Заедно в изкуствата и спорта“. Осигурено е и финансиране по проект „Успех за теб“, а също и от наем на павилион, както и дарение от родител в размер на 2000 лв.

Директорът не отдава нужното внимание и усилия за подобряване физическата среда. При срещата с родителите, представителите на обществения съвет, декларираха, че редовно ги запознават с бюджета, но реално не знаят за правомощията си.

Инспектиращият екип прави следните **препоръки** за изпълнение на насоките и за повишаване на качеството на образованието в област „Управление“:

1. Директорът да:
   - ✓ актуализира Стратегията за развитие на училището в съответствие с изискванията и насоките в чл. 263, ал. 4 от ЗПУО, като планът за изпълнение и финансиране към стратегията за развитие на институцията да се разработи по години и в съответствие с изискванията на чл. 263, ал. 6 от ЗПУО.
   - ✓ организира и контролира изготвянето на отчета за изпълнение на стратегията, който да съдържа количественото и качественото измерване на ефекта от проведените дейности, определяне на неизпълнени дейности или на такива, които могат да се надграждат, за да се улесни следващото планиране.
   - ✓ подобри комуникацията и разпространението на стратегията и отчетите за нейното изпълнение, така че родителите, учениците и други заинтересовани страни да

разбират ясно целите, постигнатите резултати и предприетите мерки за подобрение, тъй като целта е стратегията да стане достъпна, разбираема и активно използвана като инструмент за подкрепа на обучението и участието на родителите и обществото в училищния живот.

- ✓ актуализира Правилника за дейността на училището съответствие с нормативната уредба и спецификата на институцията.
- ✓ преработи плана за квалификационната дейност според изискванията на чл. 44, ал. 5 от Наредба № 15 от 22 юли 2019г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти и организира отчет на резултатите от квалификационната дейност.
- ✓ организира регулярни вътрешни квалификационни дейности и методически обединения за споделяне на добри педагогически практики с цел развиване на ключови компетентности.
- ✓ осигури балансирано разпределение на бюджета между технологичното оборудване и подобряването на физическата среда, като изготви поетапен план за ремонт и поддържане на училищната база и да въведе система за проследяване и оценка на ефективността на направените инвестиции (технологии, дейности по подкрепа, ЦОУД и групи по интереси), включително ясни индикатори и периодични отчети.
- ✓ повиши прозрачността и ангажираността на Обществения съвет чрез спазване на процедурите за съгласуване на разходването на преходния остатък, регулярни бюджетни представяния и по-активно включване на родителската общност.
- ✓ засили участието на училището в национални програми и проекти, като създаде или определи екип/координатор по проекти с цел разширяване на финансовите възможности и развитие на материално-техническата база.

4. Оценки на критериите за инспектиране в област „Институционална среда“

Изпълнението на критериите за инспектиране в област „Институционална среда“ е представено в таблица 4.

Таблица 4

ОБЛАСТ „ИНСТИТУЦИОНАЛНА СРЕДА“	
Критерии	**Постигнат брой точки спрямо максималния за всеки критерий**
1. Организационна култура	6 точки/максимален брой точки 12

2. Позитивна среда в образователната институция	6 точки/максимален брой точки 8
3. Взаимодействие в училищната общност и със заинтересовани страни	6 точки/максимален брой точки 8
4. Физическа среда и библиотечно-информационно осигуряване	7 точки/максимален брой точки 12
5. Благополучие на учениците и педагогическите специалисти	6 точки/максимален брой точки 12

Резултати от въпросниците на участниците в образователния процес за област „Институционална среда“

В област „Институционална среда“ родителите (72% степен на изпълнение на измерващите индикатори) и учениците (75%) дават добра оценка, а педагогическите специалисти (59%) задоволителна. Директорът дава на себе си максимална оценка по всички индикатори и в тази област. Сходни оценки са формирани относно позитивната среда в образователната институция от изразеното мнение на родители (74%) и ученици (78%). Взаимодействието в училищната общност със заинтересовани страни се оценява от родителите (70%) като добро. Сериозно раздалечени са мненията за изпълнение на индикатора за функционална, безопасна и здравословна физическа среда. Учениците смятат, че степента на изпълнение е добра. Най-големи разлики се наблюдават при индикатора, измерващ удовлетвореността на участниците в образователния процес – според директора (100%) отново е постигната максимална степен на изпълнение, според родителите (70%) и ученици (78%) - добро, а според педагогическите специалисти (56%) - задоволително.

4.1. Силни страни, насоки и препоръки за подобрение

В област „Институционална среда“ Пето основно училище „Христо Ботев“, гр. Монтана, показва следните **силни страни**:

1. **Позитивна среда в образователната институция**

Училището разполага с Етичен кодекс на училищната общност, публикуван на интернет страницата. Осигуряването на безопасна и приобщаваща среда се подпомага от ясни правила за поведение и дежурства на учители в коридорите. Учениците участват активно в създаването на правилата на класа заедно с класния ръководител и се чувстват по-ангажирани при спазването им. Например, правилата се изработват чрез дискусии и творчески задачи, а след това се визуализират чрез табла и проекти в класната стая. Училището прилага и механизъм за противодействие на тормоза, като организира беседи в часовете на класа и инициативи за

превенция. Примери за такива дейности са отбелязването на Деня на розовата фланелка, участието в Националната програма „Без агресия за сигурна образователна среда“ и планираното създаване на „стая на емоциите“.

При възникване на конфликтни ситуации се следва поетапен механизъм за реакция – първо разговор с учителя, след това включване на класния ръководител и педагогическия съветник, а при необходимост се провеждат срещи с родителите и ръководството. Например, организира се групова работа с педагогическия съветник за подобряване на отношенията в класа или се търси съдействие от външни специалисти като психолози и представители на Младежкия център или МВР. Родителите оценяват положително комуникацията с учителите и ръководството, въпреки че споделят за инцидент с родител и изразяват необходимост от по-строги мерки при отделни случаи на агресия. Това показва стремеж на училището да поддържа сигурна и подкрепяща училищна среда чрез превенция и партньорство с родителите.

2. Предотвратяване на ранното отпадане на учениците от училище

Училището осъществява активна и постоянна комуникация с институции на местно и регионално ниво с цел предотвратяване на ранното отпадане на ученици от образователната система. Сътрудничеството с община Монтана, РУО, РЗИ, МВР и социалните служби осигурява реална подкрепа за учениците, особено за тези от уязвими групи. Например чрез общински проекти се предоставят раници и учебни пособия, а за ученици от отдалечени населени места се осигурява безплатен транспорт до училище. Изработен е план за целенасочена рекламна стратегия за привличане и задържане на ученици. Допълнително се организират дейности по превенция, като посещения в домовете на ученици с нередовно посещение на учебните занятия. Всяка седмица класните ръководители изготвят поименни доклади за отсъствията на учениците – както по уважителни, така и по неуважителни причини. При установени проблеми се провеждат индивидуални срещи с родители, а при необходимост се включват и представители на дирекция „Социално подпомагане“ – Монтана и отдел „Закрила на детето“. Провеждат се и беседи с учениците по теми като превенция на ранните бракове и семейно планиране, които също са част от мерките за задържане на учениците в училище.

Екипът за обхват по Механизма за обхващане и задържане на ученици през предходната учебна година е извършел 39 посещения в домовете на ученици в риск от отпадане или вече напуснали образователната система. От тях 27 посещения на семейства са осъществени съвместно с представители на други институции. Проведени са и проучвания за необхванати деца в кв. Кошарник, кв. Огоста и в селата Горно Церовене, Стубел и Сумер със съдействието на МВР, отдел „Закрила на детето“ и местните кметове. За всяко посещение се изготвя протокол и

се регистрира в Механизма за съвместна работа на институциите, а социалните работници и педагогическите специалисти подпомагат комуникацията с родителите и своевременното идентифициране на ученици в риск.

Определят се следните **насоки** за подобрение в област „Институционална среда“ при дейностите за:

- **Управление на промяната**

В училището се отчита ограничена инициативност сред педагогическите специалисти по отношение на иновациите и промяната, като нововъведенията се предлагат и реализират основно от ръководството. Въпреки че учителите дават конструктивни предложения, например преобразуването на старата лавка в музей и зала за срещи или идеи за празнични украси и организиране на базари за Коледа и Баба Марта, тези инициативи остават изолирани и не се включват в цялостна стратегия за развитие на училището. Управленският екип приема идеите, но не се вижда ясно свързване с общ план за промяна. Родителите също споделят, че не са информирани за промените, което показва недостатъчна комуникация между училището и семействата. Липсва систематизирана рамка за управление на промяната, механизми за популяризиране на добри практики и ефективни инструменти за привличане и ангажиране на родителите в училищния живот.

- **Удовлетвореност на участниците в образователния процес**

В училището не е разработена система за измерване на удовлетвореността на участниците в образователния процес. Родителите, учителите и учениците споделят при срещите с тях, че не са участвали в проучване, не са запознати да е провеждано проучване за удовлетвореността им от условията в училището и организацията на обучението.

- **Функционална, безопасна, здравословна, достъпна и подкрепяща физическа среда**

Част от класните стаи и кабинети са оборудвани с мултимедийни проектори, интерактивни дисплеи и принтери. Училищната библиотека и кабинетите по английски език, български език, география и история са обновени, а създаденият STEAM център, състоящ се от четири кабинета, предоставя съвременни условия за експериментална и практическа работа. Пропускателният режим е организиран и контролиран от физическо лице, както и видеонаблюдение с 16 камери, осигуряват безопасност на учениците и персонала. Здравното обслужване е гарантирано чрез медицинско лице с ясно определено работно време и добре оборудван здравен кабинет. Образователните табла и материали за здравословен начин на живот

допринасят за поддържането на здравословна физическа среда. Осигурен е достъп за лица с намалена подвижност единствено от входа през задния двор до първия етаж на сградата.

В същото време функционалността и безопасността на някои физически пространства изискват значително подобрение. Сервизните помещения са в лошо състояние – наличие на мухъл, влага, повредени таванни плоскости, липсващи плочки и неработещи мивки, което компрометира хигиената и безопасността. Зоните за спорт и отдих са частично оборудвани, като спортните площадки на открито не са модернизирани и настилките им са изронени, а съблекалните и санитарните възли към физкултурния салон са неподдържани. Родителите изразяват притеснения относно обедното хранене, предоставяно чрез кетъринг, поради лошото състояние на училищния стол. Подобни несъответствия показват нужда от целенасочени инвестиции за осигуряване на безопасна, функционална и здравословна среда във всички училищни помещения. На срещата с екипа за управление бе посочено, че община Монтана е извършила обследване на сградата и планира цялостен ремонт.

- **Среда за управление на знанието/развитие на „учеща организация“**

Институцията проявява интерес към взаимно учене и обмен на добри практики – миналата година е участвала в НП „Иновации в действие“, докато тази година не е успяла да осигури училищен партньор. Учителите наблюдавали иновации, например интегриране на предметите рисуване и човекът и природата, а също и при посещения в училище в Бургас, където са наблюдавани уроци за преподаване в облака. Въпреки това липсата на трайни партньорства с други училища и неформалното участие във външни инициативи сериозно ограничава потенциала за устойчиво развитие. Вътрешният обмен на знания чрез наблюдения на уроци, наставничество на стажанти и бинарни или интегрирани часове съществува, но е несистематизиран и често зависи от индивидуалната инициатива на отделните учители. Отсъствието на последователна стратегия за управление на промяната и за организирано партньорско учене намалява ефективността на организационната култура и ограничава способността на училището да прилага и разширява иновациите.

- **Благополучие на педагогическите специалисти**

Педагогическите специалисти в посочват наличието на добри условия като STEAM центъра и логопедичния кабинет. В училището се провеждат медицински прегледи в началото на учебната година. Не са налични дейности предприети мерки за управление на стреса.

Инспектиращият екип прави следните **препоръки** за изпълнение на насоките и за повишаване на качеството на образованието в област „Институционална среда“:

1. Директорът и педагогическите специалисти да предприемат действия за организационни промени (например въвеждане на иновация, създаване на дигитална банка с ресурси и добри практики и др.).
2. Директорът и педагогическите специалисти да проучат възможностите за включване на училището в мрежи за партньорско учене, за споделяне на добри практики, обмен на образователни ресурси.
3. Директорът да предприеме конкретни стъпки за цялостно подобряване на физическата среда в училището чрез подмяна на повреденото обзавеждане и осветление, ремонт на настилките на откритите спортни площадки и подмяна на износените спортни съоръжения, както и обособяване на отделни съблекални и санитарни възли с шкафове за лични вещи и инсталиране на вентилационна система във физкултурния салон. Освен това се препоръчва пълно обновяване на санитарните помещения с подмяна на плочки, ремонт на мивки и кранове и премахване на мухъл и влага, осигуряване на постоянни хигиенни материали и въвеждане на редовна профилактика и поддръжка и осигуряване на пълен достъп за хора с увреждания до всички етажи и ключови помещения.
4. Директорът да разработи и въведе мерки за управление на професионалния стрес и превенция на професионалното прегаряне, като обучения, срещи с психолог, тиймбилдинг дейности и програми за емоционална подкрепа.
5. Директорът да въведе практика за системно проучване на удовлетвореността на участниците в образователния процес (ученици, родители, педагогически специалисти). Резултатите да се обобщават и на участниците да се предоставя обратна връзка за предприетите действия за подобрение.

5. Възможностите за развитие на институцията

Пето основно училище „Христо Ботев“ може да повиши качеството на образователния процес чрез поетапно подобряване на физическата среда и насърчаване на сътрудничеството между педагогическите специалисти за прилагане на иновативни практики и партньорско учене. Необходимо е целенасочено управление на промяната, както и синхронизиране на стратегическите и оперативните документи с ясно формулирани годишни цели. Разширяването

на взаимодействието с Обществения съвет и родителската общност ще допринесе за укрепване на доверието и ефективното сътрудничество с институцията.

Електронен подпис на вътрешния инспектор от НИО

X

Росица Василева
главен инспектор, дирекция "Инспектиране"